

Yurtdışı Ortaklığı Olan İşletmelerde Konsolidasyon ve Örnek Uygulama*

Umut KOTURMAN¹

Seda YAVUZASLAN SÖYLEMEZ²

Özet

Günümüz küreselleşmiş iş dünyasında şirketler, yurtdışı pazarlarda da yer alarak uluslararası ortaklıklar kurmaktadır. Bu ortaklıklar sayesinde şirketler uluslararası faaliyetlerini arttırmaktadır. Uluslararası ortaklıklar, bir işletmenin kendi sınırları dışında faaliyet gösterdiği ve farklı hukuki yapıya sahip firmaları bir arada bulundurduğu bir finansal yapıya sahiptirler. Ana ortaklığın, kendi ülke sınırları dışında faaliyet gösteren şirket ya da şirketler ile ortaklık kurmaları durumunda, bu şirketlerin finansal tablolarının, ana ortaklığın finansal tablolarının altında birleştirilmeleri gerekir. Bu çalışmada; grup şirketlerin yurt dışında faaliyet gösteren bir işletmeyi bünyesine katması süreci, bu süreç içerisinde oluşturulması gereken mali tablolar ve grup şirketlerin oluşturma zorunluluğu olan konsolidasyon süreci ele alınmaktadır. Süreç içerisinde bünyesine katma yöntemi; uluslararası standartlar (TFRS 3, TFRS 10, TFRS 11, TFRS 12, TMS 21), KGK ve SPK gibi kurumların da açıklamaları çerçevesinde açıklanmıştır. Konuya ilişkin hazırlanmış enerji şirketine ait senaryo çerçevesinde konsolide finansal tablo süreci açıklanmış ve konsolide finansal tablolar hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konsolidasyon, Finansal Tablolar, Konsolidasyon İlkeleri, Grup Şirketler, Uluslararası Standartlar

Consolidation Practice Principles and Example Practice in Businesses With Foreign Partnerships

Abstract

In today's globalized business world, companies are establishing international partnerships and engaging in foreign markets to expand their international operations. These partnerships involve a financial structure where a business operates beyond its borders and brings together companies with different legal structures. When the parent company establishes partnerships with companies operating outside its national borders, the financial statements of these companies need to be consolidated under the parent company's financial statements. This study focuses on the process of incorporating a business operating internationally into a group of companies, the financial statements that need to be prepared during this process, and the mandatory consolidation process for group companies. Throughout the process of incorporation, the consolidation method is explained within the framework of international standards (IFRS 3, IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, and IAS 21), as well as the explanations of institutions such as the Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority (POA) and the Capital Markets Board (CBM). The consolidated financial statement process is explained within the framework of the scenario of the an energy company prepared on the subject and consolidated financial statements are prepared.

Keywords: Consolidation, Financial Statements, Consolidation Principles, Group Companies, International Standarts

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi / Submitted: 11.01.2024 Makale Kabul Tarihi / Accepted: 30.01.2024

* Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Seda YAVUZASLAN SÖYLEMEZ danışmanlığında Umut KOTURMAN tarafından hazırlanan "Yurtdışı Ortaklığı Olan İşletmelerde Konsolidasyon Uygulama İlkeleri ve Örnek Uygulama" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

¹ Sorumlu Yazar, SMMM, Öğrenci, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, umutkoturman@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-3406-6668>

² Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, sedaaslan@comu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-8392-3737>

Atf (Citation): Koturman, U. ve Yavuzaslan Söylemez, S. (2024). Yurtdışı ortaklığı olan işletmelerde konsolidasyon ve örnek uygulama. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 4(1), 65-86.

1. GİRİŞ

Günümüzde küreselleşen iş dünyasında, şirketler, uluslararası pazarlarda rekabet edebilmek ve büyüme stratejilerini gerçekleştirebilmek amacıyla birçok anlaşma yaparak topluluklar oluşturmakta, ortaklıklar kurmaktadır. Bu ortaklıklar, şirketlerin genişlemelerini, pazarlarını çeşitlendirmelerini ve uluslararası düzeyde etkinliklerinin artmasını ya da faaliyet göstermelerini sağlamaktadır. Uluslararası ortaklıklar, bir işletmenin kendi sınırları dışında faaliyet gösterdiği ve farklı hukuki yapıya sahip firmaları içerebilecek karmaşık bir yapı oluşturabilir. Bu yapıyı barındıran grup şirketler farklı finansal tablolardan tek bir ana ortaklık konsolide finansal tablo hazırlamakta ve ilgili kullanıcılara sunmaktadır (Temiz, Güleç ve Öztürk, 2019: 225-226).

Finansal tablolar işletme yöneticileri, yatırım ortaklıkları, finans kuruluşları, devlet kurumları gibi birçok aktör tarafından bilgi talepleri amacıyla kullanılmakta ve şirket faaliyetlerine ait sonuçları göstermektedir. Ortaklık içeren durumlarda; ana ortak, kontrol gücü doğrultusunda bağlı ortaklığı ya da iştiraki ile birleştirilmiş tek bir tablo oluşturmak adına bu konuda oluşturulmuş Uluslararası Raporlama Standartları kapsamında raporlar oluşturmalıdır.

Uluslararası ortaklıkların finansal bilgilerinin ana şirketin finansal tablolarıyla konsolide edilmesi sürecinde, bazı özel zorluklar ve ilkelere uygunluk gereklilikleri ortaya çıkar. Bu noktada, "konsolidasyon" ortaya çıkmaktadır. Konsolidasyon, bir şirketin mali durumunu, performansını ve nakit akışlarını doğru bir şekilde yansıtmak için oldukça önemli bir süreçtir. Konsolidasyon, bir şirketin kendi finansal tablolarını, yurtdışı ortaklıklarının finansal bilgileriyle birleştirilmesidir (Kaya, 2003: 12).

Konsolide edilmiş finansal tablolar; ana ortak ile bağlı ortaklığın ya da kontrol gücü ana ortakta olan iştiraklerin varlık ve yükümlülüklerini tek bir çatı altında göstererek, finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını yatırımcılara, kredi kuruluşlarına ve diğer tüm aktörlere bilgi vermeyi sağlamaktadır (Sağlam, 1998: 180; Aslan, 2014: 77).

Finansal tabloların konsolidasyonu, ana ortaklık ve sahip olduğu bağlı ortaklıkların, finansal durumu ve finansal performansı ile ilgili yatırımcılara, kredi kuruluşlarına ve ortaklarına kapsamlı ve güvenilir bilgi vermeyi hedeflemektedir

Konsolidasyonun ardındaki ana motivasyon, esas olarak pazar gücünün artırılması, verimliliğin iyileştirilmesi ve bazı kurumların konsolidasyon yoluyla devletin mali güvenlik ağına erişerek elde edilen güçle hissedar değerini en üst düzeye çıkarmaktır. Konsolidasyonun amacı, artan pazar gücünün veya artan verimliliğin doğrudan etkilerini, dolaylı etkilerini, sistemik sonuçlarını ve diğer finansal hizmet sağlayıcıları için bütünüyle grubun finansal durumundaki değişimleri, faaliyetlerinin sonuçlarını birleşme ve satın alma durumlarında ortaya çıkarmaktır (Berger, Demsetz ve Strahan 1999: 144-151).

Çalışmada konsolidasyonun temel kavramlarına odaklanılmış, uluslararası finansal raporlama standartları çerçevesinde, grup şirketleri için oldukça önemli olan yurt dışı ortaklığın konsolidasyon süreçleri özetlenerek ana ortaklık ile yabancı ortaklığın finansal tablolarının konsolidasyon süreci geliştirilen senaryo çerçevesinde örnek uygulama olarak sunulmuştur.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Akman (2009) çalışmasında, Ocak 2005 tarihinden itibaren Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki şirketlerin konsolide mali tablolarını Uluslararası Mali Raporlama Standartlarını (IFRS) kullanarak hazırlamaları gerekliliğini ortaya koymuş; bu benimseme ile muhasebedeki gelişmeleri temsil etmiştir.

Berger, Demsetz ve Strahan (1999) yılındaki çalışmalarında, finansal hizmetler sektöründeki konsolidasyonun nedenlerini, sonuçlarını ve gelecekteki etkilerini küreselleşen pazarlar üzerinden değerlendirmiştir.

Arsoy (2016) çalışmasında, ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünün derecesinin belirlenmesi konusundaki detayları açıklanmış, TFRS 10 ve TFRS 3 standartlarına atıf yaparak şerefiyenin ve kontrol gücü olmayan payların ölçümü konusunda bilgiler vermiştir.

Akgül (2005) çalışmasında birbirine paralel olan TFRS ve UFRS maddelerini temel alarak maddelerin daha açıklayıcı olmasına kaynak olmuştur. Bu içeriklerdeki bilgiler Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun resmi yayınları dikkate alınarak açıklamalarda bulunulmuştur.

Milojević, Vukoje ve Mihajlovic (2013) çalışmalarında, UFRS 3 (İşletme Birleşmeleri) ile uyumlu hale getirilen İşletme Birleşmelerini tanımlanmış ve satın alma sürecinin yürütülmesine ilişkin temel gereklilikleri analiz etmiştir. Ayrıca ilk konsolidasyon ve konsolidasyonun sona ermesine ilişkin örneklere yer vermiştir. Satın alma yönteminin, ana şirketin fiili kontrolü ele geçirdiği gün olan konsolidasyonunu açıklamıştır. Bağlı şirketin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri daha sonra ana şirketin şerefiye veya pazarlıktan kâr elde edip etmediğini belirlemek için karşılaştırılmıştır.

Deams (1977) çalışmasında, konsolidasyon kavramının ana maddelerinden olan holding kavramını detaylıca irdelemiş, büyük şirketlerin birleşmesindeki ekonomik gerekçeleri kurumsal zenginlik ve kontrol gücü stratejileriyle değerlendirmiştir. Akgün (2009) Türkiye Finansal Raporlama Standartları açısından varlık değer düşüklüğü ve şerefiye konularını inceleyerek, muhasebe uygulamalarında meydana gelen değişiklikleri değerlendirmiştir. Haftacı ve Kılınç (2013) çalışmasında, konsolidasyon yöntemlerini ve bu yöntemlere ait unsurları tablolar eşliğinde detaylandırmıştır.

Şeker (2020) çalışmasında konsolidasyon kavramını detaylandırmış, konsolidasyon yapılması gerekliliği oluşan noktalarda farklılaşan yöntemleri çeşitli örneklerle açıklayarak yöntemlere ilişkin önemli bir literatür oluşturmuştur.

Erdem ve Gürbüz (2020), TFRS 10 Standardına uygun olarak konsolide edilmiş şirketlerdeki kontrol gücü değişimini ampirik analiz uygulamasıyla açıklamıştır. Yalçın (2020), TFRS 10 Standardı'nın gerekliliklerini araştırmış, kavramları ortaya koyarken bir uygulama ile mali tablolardaki düzeltmelerin detaylarını belirtmiştir. Üçoğlu ve Fırat (2018) TFRS 10 Standardı kapsamında yapılan grup içi eliminasyon işlemleri ve TMS 12'de yer alan geçici farkların ertelenmiş vergide yarattığı etkileri incelemiştir.

Cobb (1942) çalışmasında, 20. yüzyılda küreselleşme eğilimlerinin artmasıyla birlikte ABD'deki şirketlerin yapmış olduğu yurtdışı yatırımlar sonucunda şirketlere ait beyannamelerin nasıl hazırlanacağı, gerçek varlık ve yükümlülüklerin nasıl belirleneceği gibi sorular eşliğinde konsolidasyon kavramına ilişkin gereklilikleri ortaya koymuştur.

Claret ve Cantoria (2011) çalışmalarında, yabancı ülkelerde ortaklıkları bulunan çok uluslu firmaların ABD muhasebe standartları olan GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) uyarınca nasıl konsolide tablolar oluşturulması gerektiğini açıklamıştır. Tabloların geçerli para birimi olan ABD Doları ile konsolide edilmesi sürecinde fonksiyonel para birimi kavramını ortaya koyarak kur çevrim farkını detaylandırmıştır.

3. FİNANSAL TABLOLARIN KONSOLİDASYONU

Finansal tabloların ortak ilkeler bütünü ve aynı kriterler dahilinde hazırlanması gerekliliği, küreselleşen ülke ekonomileri ve diğer ekonomik güçlerin birbirine bağlı ve bağımlı hale gelmesi sebebiyledir (Erol ve Aslan, 2017: 73). Ulusal ya da yabancı farklı şirketler ile yapılan ortaklıklar, şirketlerin faaliyet sonuçlarının ortak ilkeler ve kriterler çerçevesinde düzenlenmesi gerekliliği sonucunda konsolidasyon kavramının şekillenmesine kaynak olmuştur.

Konsolidasyon, bir holding veya grup şirketi içindeki çeşitli işletmelerin mali performansını birleştiren, mali yönetim için çok önemli bir süreçtir. Bu süreç, her bağlı ortaklığın kendi mali tablolarını oluşturduğu ve ana şirketin mali verileriyle birleştirildiği dönem sonu mali tablolarının düzenli olarak hazırlanmasını içerir. Konsolide mali tablolar şirketin tüm varlıklarını, yükümlülüklerini, gelir ve giderlerini içerir (Newby, 2006: 33-34).

Konsolidasyon, grup içindeki şirketlerin finansal verilerini birleştirerek yöneticilere ve dış paydaşlara geniş bir bakış açısı sağlar. Finansal raporlama standartları, işletmelerin finansal verilerini karşılaştırılabilir ve şeffaf bir şekilde sunmalarına ve konsolidasyon sağlamalarına yardımcı olur. Ana şirket ile bağlı ortaklıkları arasındaki ilişkiler, holdingin kontrol ve sahiplik oranlarına göre şekillenmektedir (Akman, 2009: 3-19).

Konsolide mali tablolarda sıklıkla yer alan ana mali tablo kalemleri gelir tablosu, bilanço, nakit akış tablosu ve özsermaye değişim tablosudur. Bu tablolar, iç ve dış paydaşların holdingin genel mali performansını anlaması, riskleri değerlendirmesi ve kararlarını desteklemesi açısından önemlidir.

Şirketler büyüyüp küreselleştikçe, büyüme odaklı şirketler koordinasyon ve maliyet konusunda daha verimli olabilmek için yan kuruluşlara yatırım yapmayı tercih etmektedir. Bu durum, hukuken bağımsız ancak mali açıdan faaliyetler yoluyla birbirine bağlı bir zincirin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Konsolide mali tablolar, farklı bölge ve ülkelerdeki bağlı ortaklıkların mali verilerini tek çatı altında toplamak, mali okuryazar kişilerin değerlendirme süreçlerini kolaylaştırmak ve mali verilerin daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda ilk çalışmalar Amerika'da başlayıp Avrupa ülkelerine doğru ilerlemiştir (Temiz ve diğerleri 2019: 225-226).

Finansal raporlamanın önemli bir unsuru olan konsolide mali tablolar zaman içinde gelişmiştir. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC), 2005 yılında halka açık şirketlerin bu mali tabloları hazırlamasını zorunlu hale getirerek halkın bu mali tablolara erişmesine ve buna göre yatırım yapmasına olanak tanınmıştır. Bu değişiklik, farklı grupların birleşmesi ve yeni holdinglerin oluşmasına tepki olarak yapılmıştır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi diğer kuruluşlar da bu mali tabloların ortak bir çerçevede oluşturulmasında ve dünya çapındaki finans okuryazarlarının erişimine sunulmasında rol oynamıştır. Konsolide mali tabloların geliştirilmesinden ve uygulanmasından Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) sorumludur.

Mali tablolar, bir ana şirketin bağlı ortaklıklarını ve bağlı şirketlerini belirlemek için çok önemlidir; bunlar daha sonra grup şirketin mali durumuna ilişkin kapsamlı bir görünüm sağlamak üzere konsolide edilir. Bu süreç, grup içi işlemlerin düzenlenmesini, varlık ve yükümlülüklerin değerlemesini ve konsolide mali tabloların hazırlanmasını içerir. Ana şirket, kontrol ettiği şirketin yatırımını gerçeğe uygun değere göre değerlendirmeli ve gerçek ekonomik değerini doğru bir şekilde temsil edilmesini sağlamalıdır. Bağlı ortaklıkların muhasebe politikaları, konsolide mali tabloların düzenli ve doğru hazırlanmasını sağlayacak şekilde ayarlanmalıdır. İşten çıkarmalar veya varlık satışları gibi konsolide olmayan veya sonlandırılan işlemler de dikkate alınmalıdır. Konsolidasyon uygulama esaslarının doğruluğu ve şeffaflığının sağlanması açısından grup şirketlerinin mali durumlarının düzenli olarak değerlendirilmesi ve raporlanması esastır.

3.1. Konsolidasyonla İlgili Temel Kavramlar

Konsolidasyon on temel kavram altında incelenir. Bu temel kavramlar, ana ortaklık, bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklıkları, kontrol gücü, azınlık payı, iktisap, şerefiye, eliminasyon ve holding olarak belirtilmektedir (Mert, 2018: 13).

3.1.1. Ana Ortaklık

Ana ortaklık, bir veya birden fazla bağlı ortaklığı veya ortaklıkları doğrudan ya da dolaylı olarak denetleyen ve üzerlerinde kontrol gücü barındıran kuruluştur. Ana ortaklığa veya şirkete bağlı diğer şirketlerin kendi tüzel kişilikleri olsa da ana şirket, denetimini bu şirketlerin hisselerine sahip olarak gerçekleştirmektedir.

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 27'ye göre, sermaye ve yönetim ilişkileri içinde; bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve diğer ortaklıkları bulunan şirketler Ana Şirket'tir. Bu şirketlerin iştirakler üzerinde doğrudan ya da dolaylı kontrolü vardır (Mert, 2018: 13).

3.1.2. Bağlı Ortaklık

Bağlı ortaklık, ana şirket tarafından kontrol edilen, hisselerinin ve oy haklarının %50'sinden fazlasına sahip olunan ve yönetimin çoğunluğu elinde bulundurulmuş bir şirkettir. İki türü vardır: sözleşmeye dayalı ve fiili. Sözleşmeye dayalı bağlı ortaklıklar, oy veya yönetim kurulu yetkisi olmaksızın kontrolü verirken, fiili bağlı ortaklıklar, bir sözleşme olmaksızın da doğal haklara sahip olurlar (Mert, 2018: 13).

3.1.3. İştirak

Ana işletmenin, şirketin yönetim ve işletme politikalarının belirlenmesinde söz sahibi olduğu, sermayesinin en az %15'ini, en fazla %50'den azını oluşturan ve sermayesi oranında yönetime etki etme hakkı bulunan işletmelerdir (233 sayılı KHK: 296 md.2/f.6). Eğer ana şirket belirtilen aralıktaki kontrol gücüne sahipse, özkaynak yöntemi ile iş ortaklıkları finansal tablolara aktarılmaktadır. Bu yöntemde yatırımın kar ya da zarar etmesi durumunda yatırımın değeri artabilir ya da azalabilir. Eğer karın iştirakler üzerinde dağıtım söz konusuysa da yine değerinde düşüş ya da artış planlanmaktadır.

3.1.4. Şerefiye

Belli bir bedel ödenmesi sonucu elde edilen işletmenin, gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi sonucunda varlıkları ve borçlarındaki net tutarın ödenen bedeli aşan kısmına şerefiye denir. Konsolidasyon şerefiyesi, ana işletmenin bağlı işletmeyi çeşitli nedenler sonucu gerçek değerinin üzerinde bir fiyata satın alması, bağlı şirketin karlılığının ya da karlılık beklentisinin yüksek olması gibi sebeplerle oluşmaktadır (Mert, 2018: 51-56).

3.1.5. İş Ortaklıkları

İki veya daha fazla tarafın kar ortaklığı amacıyla belli şartlar ve taahhütler çerçevesinde bir araya gelmesine iş ortaklığı denmektedir. İş ortaklıkları sırasında TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar standardı dikkate alınmaktadır (Mert, 2018: 14).

3.1.6. Kontrol Gücü

Kontrol gücü, özellikle TMS ve IFRS bağlamında finansal raporlama standartlarının önemli bir unsurudur. Ana şirketin çoğunluk yönetim yetkisini ve bağlı ortaklıklarının yararına etkili karar almayı ifade eder. UFRS'de, bağlı ortaklık mali tablolarının ana şirket mali tablolarıyla birleştirilmesi gibi konsolidasyon ve raporlama gerekliliklerinde kontrol gücü açıkça görülmektedir. Ana şirket, yatırımları defter değeri üzerinden değerlendirmeli ve muhasebe politikalarını buna göre ayarlamalıdır. Kontrol gücü, finansal raporlama prosedürlerini standartlaştırarak ve finansal bilgi kullanıcılarına tutarlı ve doğru bilgi sağlayarak şirketler arasındaki karşılaştırılabilirliği artırır. Kontrol, tipik olarak %50'nin üzerinde oy hakkına sahip olmak anlamına gelir. Kontrolü elinde tutan şirket, şirket için önemli kararları etkileme yeteneğine sahiptir (Newby, 2006: 40).

3.1.7. Azınlık Payı

Ana şirketin dışında kalan, üçüncü taraf paydaşların payına Azınlık Payı denilmektedir. Bu paydaşlar, ana işletmeye ait değildir ve konsolide bilanço içerisinde pasiflerde gösterilmektedirler. Azınlık Payı ana işletme dışında kalan şirketlerin haklarını belirtmektedir (Mert, 2018: 16).

3.1.8. İktisap

Edinme anlamı taşıyan iktisap işletmeler açısından değerlendirildiğinde, yönetimin yatırımcı şirket tarafından ele alınmasıyla başlamaktadır. İktisap sürecinde edinilen varlıkların muhasebeleştirilmesine dikkat edilmelidir. Çünkü muhasebeleştirme sırasında kullanılan yöntem edinim sonrasındaki süreci etkilemektedir (Mert, 2018: 16).

3.1.9. Eliminasyon

Konsolide Finansal Tablo düzenlenirken en çok dikkat edilmesi gereken durumlardan biri eliminasyon konusudur. Finansal tablolarda karışıklık yaşanmaması için şirketlerin birbirleriyle olan ticari faaliyetleri karşılıklı olarak elimine edilmektedir (Mert, 2018: 17).

Birbirleri ile ticari ilişkileri olan iki grup şirketin, birbirleri üzerindeki kontrol gücü şekline göre farklılaşacak şekilde eliminasyon yöntemleri uygulanmaktadır. Bağlı ortaklıklar için tam konsolidasyon yöntemi tercih edilirken, iştirakler için özkaynaklar yöntemi tercih edilebilmektedir. Bu noktada ana husus, yöntem farklılaşsa dahi eliminasyonun her koşulda Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'ndaki (TFRS 3, TFRS 10 gibi) ilgili maddeler uyarınca belirlenen koşullarda gerçekleşmesi gerekliliğidir. Eliminasyonun yapılmadığı ya da yanlış yapıldığı şirket birleşmelerinde hatalı konsolide raporlar ortaya çıkacağından; bu tablolara erişmek isteyen tüm finansal kullanıcıları negatif etkileyecektir.

3.1.10. Holding

İletişimin artması şirketler arasındaki rekabeti artırmış, yatırımların artmasına ve küreselleşmeye yol açmıştır. Ticari anlaşmalar yaygınlaşarak şirketlerin diğer şirketlerle veya yatırımcılarla tek çatı altında toplanmasına olanak sağlanmış, holdingler aracılığıyla daha güvenilir bir pazar ortamı yaratılmıştır (Deams, 1977: 2-4).

Holding içerisinde bulunan şirketlerin mali tabloları hazırlanır daha sonrasında holding bünyesinde birleştirilerek konsolide finansal tablolar oluşturulur ve sunulur.

Holdingler bünyesinde olan şirketlerin faaliyet alanlarına ve bu şirketlerin birleşme yapılarına göre üç ana grupta incelenmektedir. Bunlar saf/karma holding, yatay/dikey holding ve ana/ara holding olarak belirtilmektedir (Mert, 2018: 17-19).

Saf holdingler, ana şirketin diğer işletmelerin yönetim faaliyetlerini yönetmesini içerirken, karma holdingler çeşitli ticari faaliyetleri içerir. Enerji taşımacılığı, altyapı planlama gibi farklı sektörlerdeki işletmelerin birleştirilmesiyle karma bir holding oluşturulmaktadır. Yatay holdingler, farklı sektörlerdeki işletmeleri içerirken dikey holdingler zincirler gibi birbirine bağlıdır. Ana holdingler, bir sektörde uzmanlaşmayı amaçlayan ara holdinglerden oluşabilir. Bu holdingler birleşip ana holdingi oluşturarak sektörde yönetimi ve uzmanlaşmayı kolaylaştırmaktadır.

3.2. Konsolidasyon Yöntemleri

İşletmeler, büyüme ya da finansal risklerini azaltmak amacıyla farklı işletmelere yatırım yapmaktadırlar. Bu yatırımların bazıları uzun vadeli ve yatırım yapılan şirketlerin yönetiminde kontrol sahibi olmaktadır. Bu kontrol oluşması ve uzun vadeli yatırım olması dolayısıyla işletmenin konsolide finansal tablo hazırlaması ve yatırıma dair kar-zarar bilgilerini bu finansal tablolarda sunması gerekmektedir. Bu tabloları hazırlarken ortaklıkların niteliklerine göre üç farklı yöntem ortaya çıkmaktadır. Tablo 1'de, bu yöntemler ve uygulama kriterleri belirtilmektedir (Şeker, 2020: 58).

Tablo 1. Konsolidasyon Yöntemleri

Kriter	Yatırım Türü	Yöntem
Kısa Vade (%20'den az)	Finansal Varlık Yatırımları	Gerçeğe Uygun Değer
%20 - %50	İştirak	Özkaynak Yöntemi
%50 - %50	Müşterek Faaliyet İş Ortaklığı	Özkaynak Yöntemi
%51 - %100	Bağlı Ortaklık	Tam Konsolidasyon Yöntemi

Kaynak: (Haftacı ve Kılınç, 2013: 8; Şeker, 2020: 58)

3.2.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Grup şirketlerde ana şirkete bağlı olarak bulunan tüm iştirak ve ortaklıkların tek bir şirketmişçesine bir finansal tabloda gösterilmesine tam konsolidasyon yöntemi denmektedir. Bu yöntem, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar standartlarına uygun olarak gerçekleştirilir. Bu yöntemde önemli konulardan biri ana şirketin ortakları üzerindeki kontrol gücüdür (Toramanoğlu, 2016: 17). Eğer ana şirket finansal faaliyetlerini yönetme gücüne sahipse tam konsolidasyon yöntemiyle konsolide finansal tablo hazırlamalıdır. Kontrol gücü bu aşamada önem arz etmektedir. Ayrıca tam konsolidasyon yöntemi uygulanırken gerekli noktalarda eliminasyon yapılmalıdır. Bu eliminasyon sayesinde alt şirketlerden alınan verilerin ana şirket verilerinde yer alan karşılıkları elenmekte ve böylece bilgiler doğru olmaktadır. Eliminasyon kısmı finansal tablonun doğruluğu açısından oldukça önemlidir. Bağımsız finansal kuruluşların grup içindeki diğer finansal kuruluşların hesap kalemlerini "Konsolide Mali Tablolar Çalışma Formu" üzerinden çıkarması, tam konsolidasyon yaklaşımının bir parçasıdır. Bu prosedür, grup içindeki tüm şirketler için konsolide finansal tabloların hazırlanmasını sağlar. Bu, bir ana şirketin kontrolü altındaki tüm bağlı ortakların mali durumu, performansı ve nakit akışı hakkında genel bir görünüm sağlar (Demir ve Bahadır 2021: 768-772).

İşletme birleşmelerinde edinilen şirketin gerçeğe uygun değerlerinin finansal tablolara yansıtılması gerekmektedir. Ayrıca azınlık paylarının da konsolidasyon sırasında verilerinin farklı bir kalem olarak paylaşılması önemlidir.

3.2.2. Özkaynak Yöntemi

Özkaynak yöntemi ilk kez muhasebeleştirilecek iştirak ve ortaklıkların ilerleyen dönemlerdeki finansal faaliyet kapasiteleri de göz önünde bulundurularak konsolide edilen finansal tablolarda kullanılmaktadır. Eğer ana şirket %15 - %50 arasında bir kontrole sahipse ya da %50 kontrole sahipse yani bu bir iş ortaklığı ise kullanılmaktadır. Bu yöntemde yatırımın kar ya da zarar etmesi durumunda yatırımın değeri artabilir ya da azalabilir. Eğer karın iştirakler üzerinde dağıtım söz konusuysa da yine değerinde düşüş ya da artış planlanmaktadır (Şeker, 2020: 59).

3.2.3. Oransal Konsolidasyon Yöntemi

Oransal konsolidasyon yönteminde var olan ortaklıklar, ana şirketin konsolide finansal tablolarında ortaklık payına göre oransal olarak eklenmektedir. Bu yöntemin genel olarak amacı şirketin finansal durumunu yatırımcılara sunmaktır. Bundan dolayı sadece ana şirketin karını ya da zararını etkileyen oranlara yer verilmektedir. Oransal konsolidasyon yöntemi TFRS/TMS'de şu an kullanılmamaktadır (Demir ve Bahadır, 2009: 176-178).

3.3. Konsolidasyon ile İlgili Standartlar

Konsolide finansal tablo oluşturmak için uluslararası alanda geçerli beş standart dikkate alınmaktadır. Bu standartlar; İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı (TFRS 3), Konsolide Finansal Tablolar Standardı (TFRS 10), Müşterek Anlaşmalar (TFRS 11), Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar (TFRS 12), İlgili Şirketlerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi (TFRS 28)'dir. Bunların da dışında Türkiye'de bazı kanun ve kurumlarca konsolide finansal tabloların koşulları ve kapsamı ele alınmaktadır. Bu kanun ve kurumlar; Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kurulu, Kamu Gözetim Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'dur.

3.3.1. İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı (TFRS 3)

TFRS 3'e göre işletme birleşimi, ana şirketin (edinen işletme) bir veya birkaç işletmenin (edinilen işletme) kontrolünü ele geçirmesine denmektedir. Bu ele geçirme farklı yollarla gerçekleştirilebilmektedir (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2018: 3).

Ana şirketin kontrolü ele alması için geçerli olan çeşitli yollar şu şekilde sıralanabilir: nakit/nakit benzeri veya diğer varlıklar (bir işletme oluşturan net varlıklar da dâhil olmak üzere) transfer ederek, borç altına girerek, özkaynak payları ihraç ederek, birden fazla değişik şekilde bedel transfer ederek, bedel transfer etmeden, yalnızca sözleşme yolu ile. Bu yollarla kontrolü ele alınan şirketler ana şirket bünyesine katılmış sayılmaktadır (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2018: 18).

İşletme satın alma yöntemini kullanarak muhasebeleştirme yapabilmektedir. TFRS 3 satın alma yöntemiyle ilgili olarak; edinilen işletmenin belirlenmesi, birleşme tarihinin belirlenmesi, edinilen tanımlanabilir varlıkların, üstlenilen tanımlanabilir borçların ve kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) finansal tablolara yansıtılması ve ölçülmesi ve şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi koşullarını belirtmektedir (Milojević ve diğerleri, 2013: 243-244).

TFRS 3'te yer alan bir diğer unsur ise birleşme tarihinin belirlenmesine yöneliktir. Bu maddede TFRS genellikle edinilen işletmenin bedeli transfer ettiği, edinilen işletmenin varlıklarını edindiği ve borçlarını üstlendiği yani kapanış tarihinin baz alındığını belirtmektedir. Bu tarihten itibaren edinilen işletme edinilen şirketin varlıklarını, borçlarını ve azınlık paylarını muhasebeleştirmektedir. Bu muhasebeleştirmeye dair koşullar 11 ve 12'nci paragrafta aşağıdaki gibi bir örnekle belirtilmektedir.

“Satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirilme koşullarını karşılayabilmesi için, birleşme tarihinde, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların, Finansal Tabloların Düzenlemesi ve Sunumuna İlişkin Kavramsal Çerçeve'deki varlık ve borç tanımlarına uyması gerekmektedir. Örneğin, edinilen işletmenin beklediği ancak, edinilen işletmenin bir faaliyetini sona erdirmeye veya edinilen

işletmenin çalışanlarını işten çıkarma veya yeniden yerleştirme planlarını etkileyecek şekilde gelecekte gerçekleştirmeye mecbur olmadığı maliyetler birleşme tarihinde borç olarak dikkate alınmazlar. Dolayısıyla, edinen işletme, söz konusu maliyetleri satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olarak muhasebeleştirmez. Bunun yerine edinen işletme, bu maliyetleri, diğer TFRS'ler uyarınca birleşme sonrası finansal tablolarında muhasebeleştirir. Bunlara ek olarak, satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirme koşullarının karşılanabilmesi için; edinilen tanımlanabilir varlıklar ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar, ayrı işlemlerin sonucu değil, edinen işletme ile edinilen işletme (veya edinilen işletmenin daha önceki sahipleri) arasında işletme birleşmesi sırasında el değiştiren unsurların bir parçası olmalıdır. Edinen işletme, edinilen hangi varlıkların ve üstlenilen hangi borçların edinilen işletme ile el değiştirmenin bir parçası olduğunu ve eğer varsa hangilerinin ayrı işlemlerin sonucu olup kendi nitelikleri ve ilişkili TFRS'ler uyarınca muhasebeleştirilmesi gerektiğini belirlerken 51-53'üncü Paragraflarındaki yol gösterici hükümleri uygular.” (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2018: md.11-12).

İşletme birleşmeleri gerçekleştiğinde oluşturulacak finansal tablolar için TFRS 3, bu tabloların daha açık, şeffaf, ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve güvenilir olması için uygulanması gereken ilkelerin; edinilen işletmelerin tüm varlık, borç ve azınlık paylarını nasıl muhasebeleştireceğini; işletme birleşmesinden oluşan şerefiyeyi ve varsa pazarlıklı satın alma sonucunda oluşan karı nasıl muhasebeleştireceğini; finansal okuyazarların birleşmenin niteliğini anlayabilmeleri ve değerlendirebilmeleri için hangi bilgileri açıklamaları gerektiğini bildirmektedir (Akgül, 2005: 42).

3.3.2. Konsolide Finansal Tablolar Standardı (TFRS 10)

Bir işletmenin bir ya da daha fazla işletmeyi kontrol ettiğinde düzenlenecek finansal tablolara ilişkin ilkeleri belirlemek amacıyla TFRS 10 oluşturulmuştur. TFRS 10 konsolide finansal tabloların amacını, hangi şirketleri kapsadığını, muhasebeleştirmeye dair ayrıntıları, kontrol mekanizmasını detaylı bir şekilde açıklamaktadır (Arsoy, 2016: 27).

TFRS 10'un amaçları bir veya daha fazla işletmeyi kontrolü altında tutan bir işletmenin konsolide finansal tablo hazırlamasını zorunlu hale getirmek, kontrol ilkesine açıklık getirmek, kontrol ilkesinin uygulanmasına bağlı olarak yatırım yapılan işletmeyi konsolide edip etmeyeceğini belirlemek, konsolide finansal tabloların hazırlanmasında uygulanması gereken muhasebe ilkelerini düzenlemek ve yatırım işletmesinin tanımını yapmakla beraber konsolide edilmesine ilişkin ilkeleri belirlemektir.

Ana ortaklık niteliği taşıyan her işletme konsolide tablo oluşturmak ve sunmak zorundadır. Fakat TFRS 10'a göre ana ortaklık; başka bir işletmenin tamamen ya da kısmen sahip olduğu bir iştirak içindeyken bütün ortaklarına konsolide finansal tablo sunulmayacağını duyurduysa, ana ortaklığın borçlanma araçları kamu piyasasında işlem görmüyorsa, ana ortaklığın finansal araçlarının kamuya açık piyasalarda ihracı için başvurusu ya da başvuruda bulunma süreci yoksa ve ana ortaklığın bağlı ortaklıkları TFRS 10'a göre finansal tablolarını hazırlıyorsa konsolide finansal tablo hazırlamak zorunda değildir.

TFRS 10'un bir diğer konusu kontrol mekanizmasıdır. Yatırımcı şirketin hangi durumlarda kontrol edebileceği, kontrol edip etmediğini değerlendirme süreçlerine dair maddeleri vardır. Örneğin yatırımcı şirket durum ve/veya koşulların herhangi birinde değişiklik söz konusu olduğunda kontrol edip etmediğini tekrar değerlendirebilir. Yatırımcı şirketin kontrol gücüne dair üç adet koşul aşağıda belirtilmektedir. TFRS 10'a göre yatırımcı şirket; iştiraki üzerinde güce sahipse, bu iştirakinden doğan fayda ve zararlar maruz kalıyor ve bu fayda/zararlarda hak iddia edebiliyorsa, kazancını etkilemek suretiyle işletmenin üzerinde elde ettiği gücü kullanabiliyorsa kontrol hakkına sahiptir.

Ana şirketler elde ettikleri kontrol mekanizmasını iki veya daha işlemle kaybedebilir ancak bu işlemleri belirlemek bazen zor olabilmektedir. Çünkü birden fazla işlemin bir işlem sayıldığı durumlar söz konusudur. Bu durumlar aşağıdaki maddelerde açıklanmaktadır.

(a) Anlaşmaların aynı anda veya birbirleri göz önünde bulundurularak başlatılması.

(b) Anlaşmaların genel bir ticari etkiye ulaşmak amacıyla tasarlanmış tek bir işlem oluşturması.

(c) Anlaşmalardan birinin meydana gelmesinin, diğer anlaşmalardan en az birinin meydana gelmesine bağlı olması.

(d) Bir anlaşmanın, tek başına düşünüldüğünde, ekonomik olarak makul olmaması; ancak, diğer anlaşmalarla beraber göz önünde bulundurulduğunda ekonomik olarak makul olması. Bu duruma örnek olarak, hisse senetlerinin piyasanın altında bir fiyatla elden çıkarılması ve bunun piyasanın üzerinde bir fiyatla gerçekleşen müteakip bir elden çıkarmayla telafi edilmesi gösterilebilir (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2017: 30).

Kontrolünü kaybettiği durumlarda ana ortaklık tüm gelir, borç ve varlıklarını belli esaslar çerçevesinde yeniden değerlendirip, muhasebeleştirmektedir.

Bir diğer konu ise yatırımcı işletmenin edinilen şirket üzerindeki gücüdür. Bu konuda eğer yatırımlar ve oylamalarla kesin bir şekilde gücü olduğu ispatlanamıyorsa, birden fazla anlaşmaya bağlı olduğu durumlarda birden fazla durum göz önüne alınarak inceleme yapılmasını önerilmektedir.

Muhasebeleştirme sırasında ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri, konu ortaklıktaki özkaynaklardan defter değeri kadar olan tutar ve grup içerisinde yer alan işletmelerin kendi aralarındaki varlık ve borçların tamamı, TFRS 10'da eliminasyon yapılması gereken birbirine bağlı işlemler ya da grup içi işletmeler arasındaki işlemlerdir.

3.3.3. Müşterek Anlaşmalar Standardı (TFRS 11)

TFRS 11 müşterek anlaşmalara dahil olan tarafların finansal tablolarını oluşturmaları sırasında uyulması gereken ilkeleri düzenlemektedir. Buna bağlı olarak müşterek anlaşmaları olan bütün şirketler tarafından uygulanmaktadır. Müşterek anlaşmaların özellikleri aşağıdaki maddelerde belirtilmektedir. (Sarquis ve Santos, 2018: 217)

(a) Taraflar, sözleşmeye bağlı bir anlaşma ile sınırlandırılmıştır (bakınız: B2-B4 paragrafları).

(b) Sözleşmeye bağlı anlaşma, söz konusu tarafların iki veya daha fazlasına anlaşmanın müşterek kontrolünü vermektedir (bakınız: 7-13'üncü paragraflar) (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2014: 2).

Müşterek anlaşmalar müşterek faaliyet ya da iş ortaklığı olarak nitelendirilmektedir. Müşterek anlaşmaların sınıflandırılmasında önemli olan nokta aynı araç üzerinde varlıklarının olması ya da ayrı araçtaki borçlardan sorumlu olup olmadıklarıdır. Bu durumlar göz önünde bulundurularak ayırım yapılmaktadır. Eğer ayrı bir araç yardımıyla yapılandırılmadıysa Müşterek Faaliyet olarak adlandırılmaktadır.

Müşterek anlaşmalar durumunda kontrol tarafların oy birliği ile kararlaştırılan bir mekanizmayı ya da müşterek bir kontrol yaklaşımını kapsamaktadır. Müşterek anlaşma tarafları, faaliyetteki paylarına istinaden finansal tablolarında iştirakleri dolayısıyla payı olan varlıklarını, borçlarını, üretimden elde edilen tutarı ve bu tutardan kalan karı ve giderlerini muhasebeleştirmekte ve göstermektedir.

3.3.4. Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar Standardı (TFRS12)

TFRS 12, ana ortaklığın diğer işletmelerdeki payların niteliğini, riskini, işletme finansal durumlarına finansal performansına ve nakit akışına etkilerini açıklamalarını sağlamaktadır.

Bu amaçları karşılaması için grup içindeki işletmelerde bulunan payının niteliğini, bu payın bulunduğu anlaşmanın türünü, yatırım işletmesi tanımına uyup uymadığını, bağlı ortaklıklarını, müşterek anlaşma ve iştiraklerini, kontrol edilmeyen yapılandırılmış işletmeleri açıklamak zorundadır.

Bu maddelerin açıklanması ve yeterli olmaması durumunda işletme yeterli olmasını sağlayacak her türlü ek bilgiyi paylaşmak durumundadır.

TFRS 12 diğer işletmelerdeki paylara ilişkin açıklama yapılmasının yanı sıra, finansal bilgi kullanıcılarına daha şeffaf, açık ve net bir bilgi sunulması için gereken ilkelerden oluşmaktadır. Risklerin, payların detaylı bir şekilde açıklanmasını kapsayan bu standart finansal tablolardaki güvenilirliği artırmaktadır. Bundan dolayıdır ki TFRS

12'nin doğru bir şekilde uygulanması yatırımcılar için önemli olduğu kadar şirketin geleceği hakkında varsayımda bulunmak ve istikrarını takip etmek için de önemlidir.

3.3.5. Kur Değişiminin Etkileri Standardı (TMS 21)

Şirketler yabancı para birimleriyle yatırımlarda bulunabilmektedir ya da finansal tablolarını yabancı para birimleriyle sunabilmektedir. Bu durumda kur değişimlerinin nasıl yapılacağını ve yabancı yatırımların tablolara nasıl yansıtılması gerektiği konularında Kur Değişimi Etkileri Standardı (TMS 21) dikkate alınmaktadır.

Yabancı para biriminde yapılan ve o şekilde kaydedilmesi gereken işlemler TMS21'de aşağıdaki gibidir.

- İşletmenin, fiyatları yabancı bir para biriminde belirlenen mal ve hizmetleri alıp satması;
- İşletmenin, borç ya da alacak tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması ya da borç vermesi veya
- İşletmenin, yabancı bir para birimi cinsinden varlık iktisap etmesi ya da elden çıkarması ile bu tür yükümlülüklerin doğması veya ifa edilmesi (Kamu Gözetim ve Denetim Standartları, 2015: md.20).

Raporlama dönemleri sonunda bazı çevrim işlemleri gerçekleştirilir. Bunlar aşağıdaki gibidir.

- Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir;
- Tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir ve
- Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler gerçeğe uygun değerin belirlendiği tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilir (Kamu Gözetim ve Denetim Standartları, 2015: md.23).

3.3.6. Fonksiyonel ve Raporlama Para Birimi

İşletmenin finansal durumu ve raporlaması için muhasebe kayıtları da çok önemlidir. Muhasebe kayıtlarının tutulduğu para birimi, şirketin gerçek para birimini temsil eder. Muhasebe kayıtlarının farklı bir para biriminde tutulması durumunda, kayıtların işletmenin gerçek para birimine çevrilmesi gerekir. Bu nedenle, finansal tablolar doğru ve güvenilir hale getirilir.

Finansal tabloların sunulduğu para birimi ise raporlama para birimi olarak bilinir. Finansal tablolar herhangi bir para biriminde şirket tarafından sunulabilir. Bu durum, şirketin farklı yerel para birimleriyle işlem yapması ve uluslararası bir platformda faaliyet göstermesi durumunda önemlidir. Raporlama para birimi, şirketin mali durumunu uluslararası yatırımcılara ve paydaşlara iletmek için çok önemlidir (Yücel, 2023: 241-244).

4. YÖNTEM

Örnek uygulama için bir senaryo geliştirilmiştir. Senaryo çerçevesinde ana işletmenin satın aldığı yabancı işletmenin finansal tablolarıyla ana işletmenin kendi finansal tablolarının konsolidasyonunda tam konsolidasyon yöntemi kullanılmıştır. Uygulama TFRS temel alınarak yapılmıştır (TFRS 3, TFRS 10, TFRS 11, TFRS 12, TMS 21). Bu maddelerin her biri farklı noktalara değinmektedir.

5. ÖRNEK UYGULAMA

Konuya ilişkin senaryolaştırdığımız örnek uygulamada fonksiyonel ve raporlama para birimi TL'dir. Bu örnek uygulama hakkındaki bilgiler aşağıdaki gibidir. Uygulamada ana işletmenin satın aldığı yabancı işletmenin finansal tablolarıyla kendi finansal tablolarının konsolidasyonunda tam konsolidasyon yöntemi kullanılmıştır.

Dimple Energy, Panama'da 2021 yılında kurulmuş bir Elektrik Üretim Şirketi'dir. Şirket Rüzgâr Enerjisi ile elektrik üretip satmayı amaçlayarak yaklaşık 35 MW'lık RES (Rüzgar Enerji Santrali) kurulu gücü yatırımıyla faaliyetlerine başlamıştır. 2022 yılı itibarıyla gelir gider dengesine yönelik birtakım yönetimsel problemlerle karşılaşarak geçmiş yıllardan da süregelen şekilde zarar etmektedir. Umut Elektrik Üretim A.Ş. de, rüzgâr enerjisi santralleri kurmak amacıyla 2010 yılında kurulmuştur.

Umut Enerji bilgi ve birikimlerine dayanarak RES faaliyetlerini yurtdışına taşıyabilmeyi arzu etmektedir. Umut Enerji'nin farklı bir bağlı ortaklığı ya da iştiraki bulunmamaktadır. Bu amaçla ilk olarak yoğun rüzgâr gücü olan bölgeleri, akabinde de aynı faaliyet grubunu temsil eden küçük sermayeli şirketleri incelemiştir. Dimple Energy de henüz yeni kurulmuş olan, nispeten düşük hasılat ve sermayeye sahip bir şirket olarak görünmektedir. Ayrıca bulunduğu ülkenin mali konjonktürlerindeki çalkantılar ve enerji piyasasında sistemin henüz tam olarak oturamaması sebebiyle geçmiş dönem ve cari dönemde zarar etmiş, güçlükle sürdürdüğü ticari faaliyetleri için şirketi satım sürecine başlamıştır.

Finansal Yatırımları için varlıklarında Bağlı Ortaklar kısmında 10 milyon TL ayırmış olan Umut Enerji, Dimple Enerji'nin zarar etmesine karşın ülkenin enerji sektöründeki hızlı ilerleme potansiyelini değerlendirmek istemiştir. Böylelikle kendi sermaye ve duran varlık gücünü gelecek yıllardaki kar beklentisi ile Dimple Energy'yi 10 milyon TL karşılığı USD tutarı ile satın almıştır. Satın almanın muhasebe kaydı Tablo 2'deki gibidir. Geçmiş yıl zarar ettiği için bakiye olarak borç hesabında yer almaktadır, alacak tarafında eliminasyonu yapılmıştır.

Tablo 2. Satın Alma Muhasebe Kaydı

----- 31/12/2022 -----		
Finansal Yatırımlar		10.000.000
Sermaye	8.049.618	
Geçmiş yıllar zararı		12.176.800
Şerefiye	14.127.182	

Şirketin satın alım sürecinde mali tablolarda yer alan defter değerleri gerçeğe uygun değerleri ile revize edilmiştir. Panama resmi para birimi USD olduğundan, mali tabloları da USD ile işlem görmektedir. Tablo 3'te "USD GUD-Öncesi Çalışması" tablosunda hesap bazlı olarak USD karşılıkları defter değeri ve gerçeğe uygun değerleri belirtilmiştir.

Tablo 3. Dimple Energy Gerçeğe Uygun Değer Hesaplamaları

	DEFTER DEĞERİ (TL)	GERÇEĞE UYGUN DEĞER (TL)	FARK (TL)
Ticari Alacaklar	224.380	300.575	76.196
Diğer Alacaklar	205.681	280.475	74.794
Stoklar	6.968.856	8.334.206	1.365.350
Diğer Dönen Varlıklar	5.684.070	5.534.390	-149.680
Maddi Duran Varlıklar	1.046.820	974.555	-72.264
Diğer Borçlar	27.164.044	28.458.439	-1.294.395

Yukarıdaki tabloya göre ticari alacaklardaki fark 76.196, diğer alacaklardaki 74.794, stoklar kısmı ise 1.365.350 dolar fazla olarak kayda geçmektedir. Ancak diğer dönen varlıklar 149.680, maddi duran varlıklar 72.264, diğer borçlar ise 1.294.395 eksi olarak kayda geçmektedir.

Gerçeğe uygun değer hesaplamasında şirketin varlıkları, stokları güncel kur dalgalanmaları göz önüne alınarak geçmişten gelen varsa değer kaybı/değer kazanımı göz önüne alınarak hesaplanmıştır. Burada ülkenin güncel kur dalgalanmalarından doğan eder artışı ya da düşüşü önemlidir. Gerçeğe uygun değer hesaplamasının detaylarını incelemek ve ilgili işlemler ve yukarıda belirtilen değerleri elde etmek için kullanılan bilgiler Tablo 4'teki gibidir. Tablo 4'e bakarak GUD (Gerçeğe Uygun Değer) hesaplanması süreci incelenebilir.

Tablo 4. Mali Tabloların Fonksiyonel Para Birimi Bazında Gerçeğe Uygun Değer Hesaplaması

HESAP İSİMLERİ	HESAP KODU	GUD USD	İLK HALİ USD	GUD TL	İLK HALİ TL
Nakit ve Nakit Benzerleri	102	88.075	88.075	1.646.853	1.646.853
Ticari Alacaklar	120	16.075	12.000	300.575	224.380
Diğer Alacaklar	126	15.000	11.000	280.475	205.681
Diğer Dönen Varlıklar	136	35.105	30.000	656.404	560.949
Stoklar	153	445.720	372.700	8.334.206	6.968.856
Diğer Dönen Varlıklar	181	262.200	275.310	4.902.694	5.147.829
Maddi Duran Varlıklar	253	62.125	63.989	1.161.632	1.196.481
Maddi Duran Varlıklar	257	-10.005	-8.004	-187.076	-149.661
Diğer Borçlar	331	-1.521.980	-1.452.755	-28.458.439	-27.164.044
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	335	-1.490	-1.490	-27.860	-27.860
Ödenmiş Sermaye	500	-430.500	-430.500	-8.049.618	-8.049.618
Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	580	651.225	651.225	12.176.800	12.176.800
Hasılat	601	-626.060	-626.060	-10.368.452	-10.368.452
Satışların Maliyeti	621	210.815	210.815	3.491.399	3.491.399
Genel Yönetim Giderleri	632	738.640	738.640	12.232.939	12.232.939
Genel Yönetim Giderleri	632-3	5	5	83	83
Finansman Giderleri (-)	660-3	72.320	72.320	1.197.723	1.197.723
Finansman Giderleri (-)	660-5	3.145	3.145	52.086	52.086
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	679	-12.860	-12.860	-212.980	-212.980
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	689	2.445	2.445	40.493	40.493

Yukarıdaki GUD'u inceleyen tablo oluşturulurken kullanılan finansal değerler aşağıdaki gibidir. 2022 Yılı sonu Kuru ve 2022 ortalama kuru çalışmada kullanılmıştır. Şirket devri 31.12.2022 tarihinde yapılmıştır.

Tablo 5. 2022 Yılı USD Kur Tabloları

Finansal durum tablosu kuru (USD)	Kar veya zarar tablosu kuru (USD)
(yılsonu kuru)	(yıllık ortalama kur)
18,6983	16,5614

Yılsonu kuru, bir dövizin belirli bir tarihte değerini gösterirken; yıllık ortalama kur, bir yıl boyunca olan değişikliklerin ortalamasını gösterir.

İşletmelerin finansal tabloları genellikle yılsonu kuruna göre hazırlanır, ancak gelecekteki işlemler ve planlamalar için yıllık ortalama kur da göz önünde bulundurulabilir. Yıllık ortalama kur, uzun vadeli planlamalarda ve risk yönetiminde faydalıdır, ancak yılsonu kuru, o anki piyasa koşullarını yansıttığı için daha spesifik bir değer sunar. Bir dövizin değerindeki genel eğilimleri değerlendirmek için yatırımcılar genellikle yıllık ortalama kuru kullanırlar. Bununla birlikte, belirli bir tarihteki kesin değeri öğrenmek için yılsonu kurunu kullanabilirler. Yıllık ortalama kur, genel döviz risklerini anlamak ve uzun vadeli planlar oluşturmak için kullanılabilir; işletmeler, belirli bir tarihte olan döviz pozisyonlarını değerlendirmek için yılsonu kuru kullanırlar.

Sonuç olarak, yılsonu kuru ve yıllık ortalama kur, yatırımcılar ve işletmeler arasında çeşitli amaçlar için kullanılan farklı zaman dilimlerindeki döviz değerlerini temsil eder.

Şirket finansal tablolarında finansal değerlerin tekrarlanıp şirketin finansal durumunda karışıklık yaratmaması için eliminasyon uygulanmaktadır. Bu yöntem finansal değerlemelerde yaşanabilecek karışıklıkların önüne geçmek için ortaya çıkmıştır.

Grup şirketlerde birçok iştirakin olmasından ve ayrıca bu şirketlerin ana şirketten gelen yatırımları finansal tablolarında göstermesi gerektiğinden finansal tablolarda yaşanan bir birimin birden fazla yazılması sorununu çözmek için eliminasyon uygulanmaktadır.

Aşağıdaki örnek uygulama için de bu yöntem kullanılmıştır. Böylece finansal yatırımlar, şerefiye, özkaynaklar ve sermayede uygulanan eliminasyonla Tablo 6 ve Tablo 7'de oluşacak olan sorunun önüne geçilmiştir.

Tablo 6. Umut Enerji Konsolide Finansal Tablosu - Varlıklar

	UMUT ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY LTD (GUD ÖNCESİ TL)	DIMPLE ENERGY LIMITED (GUD)	ELİMİNASYON		UMUT ENERJİ GRUBU KONSOLİDE TABLOSU TL
				BORÇ ELİMİNASYON	ALACAK ELİMİNASYON	
VARLIKLAR						
DÖNEN VARLIKLAR						
Nakit ve Nakit Benzerleri	13.613.400	1.646.853	1.646.853			15.260.253
Ticari Alacaklar	136.075.615	224.380	300.575			136.376.190
- İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	136.075.615	224.380	300.575			136.376.190
Diğer Alacaklar	0	205.681	280.475			280.475
- İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	0	205.681	280.475			280.475
Stoklar	20.580.603	6.968.856	8.334.206			28.914.809
Peşin Ödenmiş Giderler	6.329.667	24.708	24.708			6.354.375
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	15.016.966	0	0			15.016.966
Diğer Dönen Varlıklar	4.044.743	5.684.070	5.534.390			9.579.133
TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR	195.660.994	14.754.548	16.121.207	0		211.782.202
DURAN VARLIKLAR						
Diğer Alacaklar	13.512.190	0	0			13.512.190
- İlişkili taraflardan alacaklar	9.641.070	0	0			9.641.070
- İlişkili olmayan taraflardan alacaklar	3.871.120	0	0			3.871.120
Finansal Yatırımlar	10.000.000	0	0		10.000.000	0
Maddi Duran Varlıklar	16.987.374	1.046.820	974.555			17.961.929
- Tesis, Makine ve Cihazlar	16.331.207	1.196.481	1.161.632			17.492.838
- Taşıtlar	1.039.765					1.039.765
- Mobilya ve Demirbaşlar	5.265.596	0				5.265.596
- Özel Maliyetler	-5.649.194	-149.661	-187.076			-5.836.270
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	102.178					102.178
- Şerefiye	0		0	14.127.182		14.127.182
- Diğer Haklar	102.178					102.178
Peşin Ödenmiş Giderler	401.913	0	0			401.913
Ertelenmiş Vergi Varlığı	213.358	0	0			213.358
TOPLAM DURAN VARLIKLAR	41.217.013	1.046.820	974.555	14.127.182	10.000.000	46.318.750
TOPLAM VARLIKLAR	236.878.007	15.801.368	17.095.763	14.127.182	10.000.000	258.100.952

Tablo 7. Umur Enerji Konsolide Finansal Tablosu - Yükümlülükler

	UMUT ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY LTD (GUD ÖNCESİ TL)	DIMPLE ENERGY LIMITED (GUD)	ELİMİNASYON		UMUT ENERJİ KONSOLİDE TABLOSU TL
				BORÇ ELİMİNASYON	ALACAK ELİMİNASYON	
KAYNAKLAR						
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER						
Kısa Vadeli Borçlanmalar	193.637	0	0			193.637
- İlişkili Olmayan Taraflardan Kısa Vadeli Borçlanmalar	193.637	0	0			193.637
- Diğer Kısa Vadeli Borçlanmalar	193.637	0	0			193.637
Ticari Borçlar	33.425.234	0	0			33.425.234
- İlişkili olmayan taraflara ticari borçlar	33.425.234	0	0			33.425.234
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	682.641	27.860	27.860			710.501
Diğer Borçlar	6.685.466	27.164.044	28.458.439			35.143.905
- İlişkili taraflara diğer borçlar	-1.071.230	27.164.044	28.458.439			27.387.209
- İlişkili olmayan taraflara diğer borçlar	7.756.696	0	0			7.756.696
Ertelenmiş Gelirler	12.361.285	0	0			12.361.285
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	1.578.047	0	0			1.578.047
Kısa Vadeli Karşılıklar	151.543	0	0			151.543
- Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar	151.543	0	0			151.543
TOPLAM KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	55.077.853	27.191.904	28.486.299	0	0	83.564.152
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER						
Uzun Vadeli Borçlanmalar	240.453	0	0			240.453
Uzun Vadeli Karşılıklar	510.722	0	0			510.722
- Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar	510.722	0	0			510.722
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	90.445	0	0			90.445
TOPLAM UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	841.620	0	0			841.620
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	55.919.473	27.191.904	28.486.299	0	0	84.405.772
ÖZKAYNAKLAR						
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	180.958.535	-11.390.537	-11.390.537	8.049.618	12.176.800	173.695.180
Ödenmiş Sermaye	52.500.000	8.049.618	8.049.618	8.049.618		52.500.000
Paylara İlişkin Primler/İskontolar	51.115.520	0	0			51.115.520
Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir veya Giderler	-116.655					-116.655
Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)	-116.655					-116.655
- Tanımlanmış Fayda Planları	-116.655					-116.655
Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)						
Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir veya Giderler	0	-830.065	-830.065			-830.065
- Yabancı Para Çevrim Farkları	0	-830.065	-830.065			-830.065
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	1.833.733		0			1.833.733
Geçmiş Yıllar Kar / Zararları	17.379.896	-12.176.800	-12.176.800		12.176.800	17.379.896
Net Dönem Karı / Zararı	58.246.041	-6.433.290	-6.433.290			51.812.751
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	180.958.535	-11.390.537	-11.390.537	8.049.618	12.176.800	173.695.180
TOPLAM KAYNAKLAR	236.878.008	15.801.368	17.095.762	8.049.618	12.176.800	258.100.952

Tablo 6 ve Tablo 7’de Umut Enerji Üretim A.Ş.’nin Dimple Energy Limited’i bünyesine katmasından sonra oluşan konsolide tablo incelenmektedir. Bu tabloya göre, Umut Enerji’nin toplam dönen varlıklar değeri 31.12.2022 itibariyle 195.660.994 TL’dir. Dimple Energy Limited’in ise toplam değeri 14.754.548 TL’dir. Ancak gerçeğe uygun değeri 16.121.207 TL olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durumda yapılan konsolidasyon sonucu toplam dönen varlıklar 211.782.202 TL olarak sisteme işlenmiştir.

Duran varlıklar kısmında ise Umut Enerji kayıtlarına 41.217.013 TL işlenirken Dimple Energy Limited GUD öncesinde 1.046.820 TL, GUD sonrası için ise 974.555 TL işlenmiştir. Bu kısımda finansal tablonun doğru bilgiyi aktarması için yapılan eliminasyonlar işlenmiştir. Çalışma içerisinde daha önce de örneklerle açıkladığımız şerefiye kalemi deftere 14.127.182 TL borç eliminasyonu olarak işlenmiştir. Ayrıca finansal yatırımlardaki 10.000.000 TL de finansal tablonun içerisinde yer alır ancak bu yatırım ilgili şirket üzerinde yapıldığı için bu kalem de alacak eliminasyonu olarak kayıtlara geçmiştir. Dolayısıyla toplam duran varlıklar konsolide sütunda 46.318.750 TL olarak işlenmiştir.

Bu kayıtları göz önüne alarak toplam varlıkları incelediğimizde Umut Enerji’nin kaydı 236.878.007 TL olarak, Dimple Energy Limited ise GUD öncesi 15.801.368 TL, GUD sonrası ise 17.095.763 TL olarak kayıtlara geçerken yukarıda bahsi geçen borç ve alacak eliminasyonlarının yapılmasıyla birlikte konsolidasyon gerçekleşir ve konsolide toplam varlık değeri 258.100.952 TL olarak duyurulur.

Kaynaklar kısmına geldiğimizde ise kısa vadeli yükümlülükler, uzun vadeli yükümlülükler ve son olarak da özkaynakları görmekteyiz. Tablo 7’ye bakarak kısa vadeli yükümlülüklerin Umut Enerji A.Ş. için 55.077.853 TL olduğunu, Dimple Energy Limited GUD öncesi için 27.191.904 TL ancak GUD sonrası için ise 28.486.299 TL olduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak GUD sonrası ve Umut Enerji A.Ş. toplamının bize konsolide sonucu vermesini beklemekteyiz. Bu da 83.564.152 TL olarak sisteme işlenmektedir. Uzun vadeli yükümlülüklere geldiğimizde bu kaleminde yalnız Umut Enerji A.Ş.’nin kaydı bulunmaktadır. Dolayısıyla toplam tutar Umut Enerji A.Ş. ile aynı olarak 841.620 TL olarak işlenmiştir. Sonuç olarak toplam yükümlülükler Umut Enerji A.Ş. için 55.919.473 TL, GUD sonrası Dimple Energy Limited için 28.486.299 TL olarak işleme alınmıştır ve konsolidasyon sonucu da 84.405.772 TL’dir.

Özkaynaklar kısmında, Umut A.Ş. için girilen değer 180.958.535 TL, Dimple Energy Limited GUD öncesi ve sonrası için aynı değer olan 11.390.537 TL’yi görmekteyiz. Ancak burada önemli olan bir nokta ödenmiş sermaye kaleminin 8.049.618 TL olarak, geçmiş yıllar kar / zararları kaleminin ise 12.176.800 TL olarak işlenmesidir. Bu durumda yapılan hesaplamalar sonucunda konsolide değer 173.695.180 TL olarak tabloya işlenmiştir.

Böylece toplam kaynaklar için Umut Enerji A.Ş. tarafına 236.878.008 TL işlenirken 15.801.368 TL GUD öncesi değer olarak Dimple Energy Limited tarafına işlenmiştir. Ancak konsolidasyon sırasında kullanılacak değer (GUD sonrası) 17.095.762 TL olarak tabloya kaydedilmiştir. Bu değerlere ek olarak eliminasyonlar yapıldığında konsolide değer olan 258.100.952 TL’ye ulaşılmıştır. Bu durumda varlıklar ve kaynakların birbirine eş olduğunu gözlemlenmektedir.

Tablo 8. Umut Enerji Özet Konsolide Bilanço

	UMUT ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY LTD GUD	ELİMİNASYON	KONSOLİDE BİLANÇO
Bağlı Ortaklıklar	10.000.000	0	-10.000.000	0
Diğer Varlıklar	226.878.007	17.095.763		243.973.770
Şerefiye			14.127.182	14.127.182
Toplam	236.878.007	17.095.763	4.127.182	258.100.952
Borçlar	55.919.473	28.486.299		84.405.772
Özsermaye	180.958.535	-11.390.537	4.127.182	173.695.180
Toplam	236.878.008	17.095.763	4.127.182	258.100.952

Tablo 8'deki gibi özetleyecek olursak, Umur Enerji, Finansal Yatırım amacıyla varlıklarında tuttuğu 10 milyon TL karşılığı Dimple Energy'yi satın almıştır. Buna karşılık konsolidasyon sürecinde Dimple Energy'nin raporlama para birimi TL olması akabinde netleşen geçmiş yıllar zararı ve ödenmiş sermayesi arasında kalan fark ve Bağlı Ortaklıklar bakiyesinin toplamı Şerefiye olarak belirtilmiştir.

Yukarıda incelenen konsolide finansal tablo, Umur Enerji Üretim A.Ş. ile Dimple Energy Limited'in birleşmesi sonucunda elde edilen varlık ve kaynakları detaylı bir şekilde incelemektedir. Toplam varlıklar, duran varlıklar, kaynaklar ve özkaynaklar incelenerek, elimine edilen kalemler ve konsolidasyon süreci adım adım açıklanmıştır. Bu süreçte, elimine edilen borçlar ve alacakla dikkate alınarak konsolide değerler elde edilmiş, sonuç olarak konsolide toplam varlık ve kaynaklar belirlenmiştir.

Tablo 9. Umur Enerji Konsolide Kar Zarar Tablosu

TL	UMUR ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	DIMPLE ENERGY LTD (GUD ÖNCESİ)	DIMPLE ENERGY LIMITED (GUD)	ELİMİNASYON		UMUR ENERJİ GRUBU KONSOLİDE TABLOSU
				BORÇ ELİMİNASYON	ALACAK ELİMİNASYON	
Hasılat	315.321.409	10.368.452	10.368.452			325.689.861
Satışların Maliyeti	-183.409.431	-3.491.399	-3.491.399			-186.900.830
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)	131.911.978	6.877.053	6.877.053			138.789.031
BRÜT KAR / (ZARAR)	131.911.978	6.877.053	6.877.053			138.789.031
Genel Yönetim Giderleri	-30.356.025	-12.233.021	-12.233.021			-42.589.046
Pazarlama Giderleri	-20.039.919	0	0			-20.039.919
Araştırma ve Geliştirme Giderleri	-3.168.594	0	0			-3.168.594
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	4.739.720	212.980	212.980			4.952.700
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler	-5.535.898	-40.493	-40.493			-5.576.391
ESAS FAALİYET KARI / (ZARARI)	77.551.262	-5.183.481	-5.183.481			72.367.781
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	13.959					13.959
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler	-670					-670
FİNANSMAN GELİRİ / (GİDERİ) ÖNCESİ FAALİYET KARI / (ZARARI)	77.564.551	-5.183.481	-5.183.481			72.381.070
Finansman Gelirleri	11.604.484	0	0			11.604.484
Finansman Giderleri (-)	-29.354.154	-1.249.809	-1.249.809			-30.603.963
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI / (ZARARI)	59.814.881	-6.433.290	-6.433.290			53.381.591
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir / (Gideri)	-1.568.840	0	0			-1.568.840
Dönem Vergi (Gideri) / Geliri	-1.578.047	0	0			-1.578.047
Ertelemiş Vergi (Gideri) / Geliri	9.207	0	0			9.207
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI / (ZARARI)	58.246.041	-6.433.290	-6.433.290			51.812.751
DÖNEM KARI / (ZARARI)	58.246.041	-6.433.290	-6.433.290			51.812.751

Kar ve zarar tablosu şirketlerin gelir ve gider durumlarına bakarak bir öngörü edinmemizi sağlamaktadır. Tablo 9'da hem Umut Enerji A.Ş.'nin hem de Dimple Energy Limited'in finansal durumları göz önüne getirilmiştir ve ardından GUD hesaplamasına göre yukarıdaki gibi GUD sütununa işlenmiştir. Bütün bunların ardından grup şirketleri için önemli olan nokta ortaya çıkmaktadır ki bu da konsolide değerler sütunudur. Yukarıda kar ve zarar kalemlerinin detayları yer almaktadır. Bu tablonun şirketlerin finansal durumlarını kavramada önemli bir yeri vardır.

Bu detaylı inceleme sırasında; ticari faaliyetlerden edinilen brüt kar/zarar, esas faaliyet kar /zararı, finansman geliri/gideri öncesi faaliyet karı/zararı sürdürülen faaliyetler vergi öncesi karı/zararı, sürdürülen faaliyetler dönem karı/zararı, durdurulan faaliyetler dönem karı/zararı kalemleri alt kalemlerini içerecek şekilde incelenmiştir. Tablo 9'a göre yapılan konsolidasyon sonucunda; ticari faaliyetlerden edinilen brüt karı 138.789.031 TL, esas faaliyet karı 72.367.781 TL, finansman geliri/gideri öncesi faaliyet karı 72.381.070 TL, sürdürülen faaliyetler vergi öncesi karı 53.381.591 TL, sürdürülen faaliyetler dönem karı 51.812.751 TL, durdurulan faaliyetler dönem karı 0 olarak işlenmiştir.

Tablodan da görüleceği üzere kar ve zararların toplanması ve çıkarılması sonucunda dönem karına ulaşılmıştır. Konsolidasyon sonucu ortaya çıkan dönem karı 51.812.751 TL olarak kayıtlara geçmektedir. Bu değerlerin incelenmesi ve raporların hazırlanması sonucunda finansal okur yazarlar, yatırımcılar şirket hakkında bilgiler edinebilir ve şirketin değeri hakkında yorumlarda bulunabilirler. Bu noktada konsolide bir tablo oluşturmak grup şirketler için önemlidir. Çünkü oluşturulan konsolide tablo, hem finansal okur yazarlar için birçok alt şirketin tek bir tabloda göz önüne serilmesiyle incelemede kolaylık sağlayacak, hem de birim para değerlerinin uyumsuzluğu, aynı kalemin birden fazla kez farklı isimlerle yer alması gibi sorunları ortadan kaldırdığı için daha anlaşılabilir olacaktır.

6. SONUÇ

Konsolidasyon, 1976'da UMS (Uluslararası Muhasebe Standardı) 3'ün oluşturulmasıyla başlamış, daha sonra UMS 27 ve UMS 28 gibi standartlar yayınlanmıştır. Grup şirketlerinin konsolide tablo hazırlama süreci gönüllü olup, 2005'te IASC halka açık şirketler için konsolide tablo hazırlamayı zorunlu kılmıştır. Türkiye'deki şirketler tarafından oluşturulan konsolide finansal tablolar, Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve SPK'nın belirlediği ilkeler çerçevesinde hazırlanmaktadır.

Konsolidasyonun zorunlu bir süreç olmasının sonucunda şerefiye ve eliminasyon kavramları ortaya çıkmıştır. Yukarıdaki örnekte şerefiyenin hesaplanması gösterilmektedir. Bir birleşmenin ardından ödenen tutar ve gerçeğe uygun değer arasındaki farkı göstermesi finansal tabloların şeffaflığı ve güvenilirliği açısından oldukça önemlidir. Bir diğer konu ise eliminasyondur. Bu noktada bir iştirakin ana şirkete bağlanması sırasında yapılacak konsolidasyonda bir gider/gelirin farklı kalemlerde tekrar yazılması sonucunda oluşabilecek karışıklıkların önüne geçmek için eliminasyonlar yapılmalı ve bu eliminasyonlar notlarda belirtilmelidir. Bu konuya ilişkin örnek yukarıda açıklanmıştır.

Finansal tablolar, işletmelerin mali durumlarını belgelemek ve sunmak için önemli araçlardır. Ancak, bu tablolar farklı ülkelerde farklı muhasebe standartlarına tabi olabilir. Bu farklılıkların azaltılması ve finansal bilgiye erişimin kolaylaştırılması adına Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından Uluslararası Finansal Raporlama Standartları geliştirilerek, finansal tablolar arasındaki farklılıkları en aza indirerek, finansal bilgi kullanıcılarının daha anlaşılır ve karşılaştırılabilir bilgilere ulaşmalarını hedefler. Bu çalışmalar, uluslararası düzeyde finansal tabloların oluşturulmasını ve küresel finansal bilgi kullanıcılarının farklı coğrafyalardan gelen işletmeleri daha rahat bir şekilde karşılaştırmalarını hedefler.

Finansal tabloların sağlam ve güvenilir bir şekilde sunulması için belirli temel varsayımlar dikkate alınması çok önemlidir. Bu varsayımlar, finansal tabloların doğru bir şekilde yansıtılmasını sağlamak için kullanılan muhasebe politikalarının temelini oluşturur.

Bu tablolar hazırlanırken dikkat edilmesi gereken bir diğer unsur da gerçeğe uygun değerlerin finansal tabloların varlıkların ve borçların ne kadar değerli olduğunu göstermesi için kullanılmasıdır. Bu değerlendirme biçimi varlıkların

ve borçların değerlendirilmesi için adil değerler (örneğin, gerçekleştirme değerleri, satın alma değerleri veya piyasa değerleri) olarak kullanılmaktadır. Finansal tablolar, bu temel varsayımların birleştirilmesi yoluyla karşılaştırılabilir, güvenilir ve anlamlı bir şekilde yatırımcılara, kredi verenlere ve diğer ilgili paydaşlara sunulur. Bu nedenle, bu varsayımların finansal raporlama sürecinde doğru bir şekilde uygulanması, şeffaf ve güvenilir finansal tabloların oluşturulmasını garanti eder.

Yukarıda paylaşılan örnekten yola çıkarak açıklık getirilmek istenen yabancı bir bağlı ortaklık edinme sırasında, sürecinde ve sonrasındaki durumun finansal tablolara yansımaları sürecidir. İlk olarak şirketin borç, alacak durumunu belirten ve şerefiyeyi gösteren tablosu hazırlanmıştır. Satın alma sürecini finansal olarak adilce değerlendirebilmek için gerçeğe uygun değer tablosu oluşturulmuştur. Ayrıca bu tablo yapılırken kullanılan kur da tablonun hemen altına finansal sonuçları etkileme durumu açısından bir karışıklık yaratmaması için eklenmiştir. Daha sonrasında şirketin finansal durumunu ayrıntılı incelenmesi yapılmıştır. Bu durumda eliminasyon konusunun örnekleri görülmüştür. Bu eliminasyonlar sonucunda da konsolide tablonun nasıl bir görüntüsü olduğu de yine örnek içerisinde tabloyla açıklanmıştır. Ardından hem ana şirketin hem de iştirakin bilgilerini kapsayan ve konsolide eden kâr zarar tablosuyla devam edilmiştir.

Sonuç olarak, finansal incelemelerde karışıklık yaratmaması için grup şirketlere ilişkin verilerin finansal raporlamasında konsolide finansal tablolar kullanılmalıdır. Bu tablolar oluşturulurken birden fazla standart ve kurum düzenlemesi göz önüne alınmalıdır. Bu önemli standartlar tabloların daha anlaşılabilir, şeffaf ve doğru olmasını sağlamaktadır. Bu amaçla hazırlanan düzenlemeler takip edildiği takdirde örnekte de belirtildiği üzere oldukça açık, net ve anlaşılabilir finansal tablolara ulaşmak mümkündür. Bu tablolar sayesinde de yatırımcılar, bankalar, kurum ve kuruluşlar şirket hakkında detaylı bilgiye ulaşabilir ve finansal durumu hakkında bilgi edinebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Yazar Katkısı: Umut Koturman (75%), Seda Yavuzaslan Söylemez (25%)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that there is no conflict of interest.

Funding: The author received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Ethical Approval: This article does not contain any studies with human participants or animals performed by the authors.

Author Contributions: Umut Koturman (75%), Seda Yavuzaslan Söylemez (25%)

KAYNAKÇA

233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1984). 233 sayılı kamu iktisadi teşebbüsleri hakkında kanun hükmünde kararname. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/4.5.233.pdf>

Akgül, B. (2005). Maddi olmayan duran varlıkların itfasına ilişkin IAS 38 ile IFRS 3 Standardı'nda yer alan düzenlemeler ve Türk Vergi Mevzuatıyla karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (25), 41-45. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/425803>

Akgün, A. İ. (2009). Türkiye'de finansal raporlama standartları açısından varlıklarda değer düşüklüğü ve şerefiyenin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (18), 1-34. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/251922>

Akman, N. (2009). *Finansal açıklama üzerinde kültürün etkisi: UFRS öncesi ve sonrası* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.

Arsoy, A. P. (2016). Konsolide finansal tablolar standardına göre edinim tarihindeki konsolidasyon prosedürleri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (69), 25-40 <https://doi.org/10.25095/mufad.396656>

-
- Aslan, Ü. (2014). Konsolidasyon teorileri ve finansal raporlara olan etkileri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 16(4), 77-98.
- Berger, A., Demsetz, R. ve Strahan, P. (1999). The consolidation of the financial services industry: Causes, consequences, and implications for the future. *Washington: Journal of Banking & Finance*. 23(2-4), 135-194, [https://doi.org/10.1016/s0378-4266\(98\)00125-3](https://doi.org/10.1016/s0378-4266(98)00125-3)
- Claret, M., ve Cantoria, F. (2011) Consolidation of foreign subsidiaries: Revisiting SFAS 52. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 15(2), 45-54, Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/publication/309764139>
- Cobb. H. (1942) *Consolidation of foreign subsidiaries*. Committee on Consolidations and Reorganizations.
- Deams, H. (1977). What is a holding company? The holding company and cooperate company, *Leiden: Springer*, 2-4. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-4056-0_6
- Demir, V., ve Bahadır, O. (2009). *TFRS/UFRS kapsamında işletme birleşmeleri ve konsolidasyon (açıklamalar ve uygulamalar)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demir, V., ve Bahadır, O. (2021). *Açıklamalı ve uygulamalı Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)*. İSMMMO Yayınları, İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Muşavirler Odası.
- Erdem, B., ve Gürbüz, G. (2020). Tfrs-10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'na göre kontrol gücündeki değişimin ampirik analizi: Borsa İstanbul'da işlem gören holding şirketleri üzerine bir uygulama. *Beykoz Akademi Dergisi*, 8(1), 208-222 <https://doi.org/10.14514/byk.m.26515393.2020.8/1.208-222>
- Erol, M., ve Aslan, M. (2017). Uluslararası muhasebe ve denetim standartlarının gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi* (12), 55-86. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319836>
- Haftacı, V., ve Kılınç, Y. (2013). KOBİ TFRS'lere göre konsolide finansal tabloların düzenlenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (25), 75-96 Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/251867>
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2019). TMS 21 kur değişim etkileri. Erişim Adresi: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2021.pdf
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2018). TFRS 3 işletme birleşmeleri. Erişim Adresi: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_3_2018.pdf
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2018). TFRS 10 konsolide finansal tablolar. Erişim Adresi: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_10_2018.pdf
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2014). TFRS 11 müşterek anlaşmalar. Erişim Adresi: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_11_2018.pdf
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2018). TFRS 12 diğer işletmelerdeki paylara ilişkin açıklamalar. Erişim Adresi: https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_12_2018.pdf
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2018). TMS 28 iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımlar. Erişim Adresi: [kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/Türkiye%20Muhasebe%20Standartları/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_28_2018.pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/Türkiye%20Muhasebe%20Standartları/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_28_2018.pdf)
-

-
- Kaya, İ. (2003). FASB-IASB Anlaşması ve global finansal muhasebe standartlarına doğru. *Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu* (6), İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası. Erişim Adresi: https://archive.ismmmo.org.tr/docs/SEMPOZYUMLAR/SEMPOZYUM_06/4Oturum/IdilKaya.pdf
- Mert, H. (2018). *Holding ve grup şirketlerinde finansal tabloların konsolidasyonu ve bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Milojević, I., Vukoje, A., ve Mihajlovic, M. (2013). Accounting consolidation of the balance by the acquisition method. *Economic of Agriculture*, 60 (2), 237-252. Erişim adresi: <https://www.ea.bg.ac.rs/index.php/EA/article/view/458>
- Newby, S. (2006). Consolidation Accounting: A history of the development of financial reporting standard FRS-37 and sector-neutral consolidation accounting for crown financial reporting by the New Zealand Government. University of Canterbury. Erişim adresi: <https://ir.canterbury.ac.nz/server/api/core/bitstreams/2e3d7221-796b-466d-ab25-84e1cb0a048b/content>
- Nobes, C. (2006). The survival of international differences under IFRS: towards a research agenda. *Accounting and Business Research*, 36(3), 233-245. <https://doi.org/10.1080/00014788.2006.9730023>
- Sağlam, N. (1998). Banka mali tablolarının konsolidasyonu ve Oyak Bank A.Ş.'de bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 179-215. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/825318>
- Sarquis, R., ve Santos, A. (2018). Process of change in the standard: The Issuance of IFRS 11. Impacts of the elimination of the proportionate consolidation on itaúsa financial statements. *Universidade de São Paulo, Faculdade de Economia, Administração e Contabilidade*. 29(77), 213-228 <https://doi.org/10.1590/1808-057x201804470>
- Şeker, Y. (2020). Karşılıklı iştirak durumunda konsolidasyon. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, (63), 58-60. <https://doi.org/10.26650/med.739490>
- Temiz, H., Güleç, Ö. F., ve Öztürk, E. (2019). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları çerçevesinde konsolidasyon kavramının gelişimi ve konsolidasyon teorileri. 4. Uluslararası Muhasebe Finans ve Denetim Konferansı, 225-245 Erişim Adresi: <http://acikerisim.kirklareli.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.11857/1320?show=full>
- Tokgöz, N. (2017). *Finansal raporlama standartları açısından konsolidasyon ve holding işletmesinde örnek bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Toramanoğlu, N. A. (2016). *Şirketler topluluğunda konsolidasyon: Muhasebe ve finansal raporlama standartları açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Üçoğlu, D., ve Fırat, F. (2019). TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı kapsamında grup içi satışlarla ilgili yapılan eliminasyon işlemlerinin ertelenmiş vergi etkileri, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 19(57), 83-104. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1869640>
- Yalçın, Z. (2020). TFRS 10 Standardı konsolide finansal tablolar: bir uygulama örneği. *İzmir YMMO Dergisi* 2(2), 71-84.
- Yücel, G. (2023). Kapsamlı UFRS eğitimi. İstanbul: Deloitte Academy. Erişim Adresi: <https://www.deloitteacademy.com.tr/Seminars/229>
-

SUMMARY

Introduction

In a globalized world where business sectors and markets have an international character, partnerships have become international. Thanks to these partnerships, companies are developing their activities in different countries, creating new areas of activity and making progress in institutionalization. However, in international collaborations, partnerships can have different legal and financial structures as they operate within the borders of different countries. As companies grow and become global, growth-oriented companies choose to invest in similar organizations in order to be more efficient in terms of coordination and costs. This situation leads to the emergence of a chain that is legally independent but financially linked through activities. For this reason, when companies with a parent company enter into a partnership with one or more companies that operate outside the borders of their own country, they must combine the financial statements of these companies by aligning them with their own financial statements. This combination is known as consolidation and the reports resulting from the combination are known as consolidated financial reports. As a result of these reports, financial statements are prepared in which the subsidiary prepares its own financial statements and combines them with the parent company's financial statements. The financial statements must include all assets, liabilities, income and expenses of the company. Basic terms related to consolidation are parent company, subsidiary, investment, goodwill, joint ventures, controlling power, minority interest, acquisition, elimination and holding company.

Background

Different methods are used in the preparation of consolidated financial statements depending on the characteristics of the partnerships. The fair value method is used for investments in financial assets. The equity method is used for subsidiaries. The full consolidation method is used for investments in subsidiaries. One of the most important aspects of this method is the parent company's power of control over its partners. If the parent company has the power to control its financial activities, it should prepare consolidated financial statements using the full consolidation method. In preparing financial statements, elimination methods are applied in a manner that differs depending on the form of control exercised by two groups of companies that have business relationships with each other. As mergers where elimination is not carried out or is carried out incorrectly result in incorrect consolidated reports, this has a negative impact on all financial users who wish to access these tables. Therefore, regardless of the consolidation method, the elimination must be prepared in accordance with the articles of the International Financial Reporting Standards.

Five internationally applicable standards are taken into account in the preparation of consolidated financial statements. These standards are the standard on accounting for business combinations (IFRS 3), the standard for consolidated financial statements (IFRS 10), joint arrangements (IFRS 11), disclosures of interests in other entities (IFRS 12) and accounting for investments in associates (IFRS 28).

Purpose

This study discusses the process of the acquisition of a company operating abroad by a group, the financial statements to be prepared and the consolidation process that a group must carry out. An exemplary application was planned using the full consolidation method and within the framework of international standards. The scenario in which Umut Enerji acquires Dimple Energy and makes it a subsidiary is presented together with the annual financial statements. The method of inclusion in the process; It is explained in the context of the international standards (IFRS 3, IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IAS 21) and the statements of institutions such as KGK and CMB. The process of the consolidated financial statements was explained and the consolidated financial statements were prepared in the context of the scenario of the energy company prepared on this topic.

Method

A scenario was developed for the sample application. In the scenario, the full consolidation method was used to the consolidation of the financial statements of the foreign company acquired by the parent company and the parent

company's own financial statements. The application is based on IFRS (IFRS 3, IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IAS 21). Each of these articles touches on different points.

Findings

This is the process of reflecting the situation during and after the acquisition of a foreign subsidiary in the annual financial statements. Firstly, a table was prepared showing the status of the company's liabilities and receivables as well as goodwill. A fair value table was drawn up in order to provide a fair financial valuation of the acquisition process. In addition, the exchange rate used in the preparation of this table was added directly below the table to avoid any confusion regarding the impact on the financial results. The financial situation of the company was then examined in detail. In this case, examples of the elimination issues were shown. As a result of these eliminations, the appearance of the consolidated table is also explained with the table in the example. We then continued with the income statement, which includes and consolidates the information of both the parent company and the subsidiary.

Results and Conclusions

To avoid confusion in financial summaries, consolidated financial statements should be used in the financial reporting of group company data. Several standards and institutional regulations should be taken into account when preparing these tables. These important standards ensure that the tables are more understandable, transparent and accurate. If the regulations drawn up for this purpose are followed, it is possible to obtain very clear, concise and understandable financial statements, as shown in the example. Thanks to these tables, investors, banks, institutions and organizations can access detailed information about the company and find out about its financial situation.

Another element that should be taken into account when preparing these financial statements is the use of market values to show how valuable the financial statements, assets and liabilities are. This form of valuation is used to measure assets and liabilities as fair values (e.g. realization values, purchase values or market values). By combining these key assumptions, the financial statements are presented in a comparable, reliable and meaningful way for investors, creditors and other relevant stakeholders. The correct application of these assumptions in the financial reporting process therefore guarantees the preparation of transparent and reliable financial statements.